

ZHVILLIMI I FËMIJËRISË SË HERSHME

Save the Children

**AGENZIA ITALIANA
PER LA COOPERAZIONE
ALLO SVILUPPO**

Udhëzues Praktik, për edukatorët dhe prindërit,
mbi Etapat Zhvillimore të Fëmijës 0-5 vjeç.

Zhvillimi i fëmijërisë së hershme kalon në disa etapa themelore, të cilat do të paraqiten në faqet e këtij libërthi. Ju prindër, kujdestarë në çerdhe, mësues në kopshte, jeni ata që u ofroni fëmijëve mbështetje për tu rritur, zhvilluar dhe mësuar.

• ZHVILLIMIN TRUPOR

• ZHVILLIMIN E MENDJES

• ZHVILLIMIN E MARRËDHËNIEVE

• ZHVILLIMIN E KOMUNIKIMIT

Ju bëni të mundur që ata të përdorin mundësitë dhe aftësitë e tyre në mënyrën më të plotë të mundshme. Vëzhgoni rritjen e tyre dhe ndihmohini të zhvillohen plotësisht, në të katër drejtimet kryesore:

Zhvillimi i Trupor

(Fusha e motorikës së madhe dhe të vogël)

Brenda muajit të 4

- Ngre kokën dhe gjoksin dhe mban trupin me krahët mbështetur në shtrat, kur qëndron shtrirë barkas
- Shkelmon si kur qëndron shtrirë
- barkas ashtu edhe në shpinë
- Arrin dhe kap objektet
- Shqisat e nuhatjes, shijes, dëgjimit dhe shikimit janë të zhvilluara mirë

Brenda moshës 1-vjeçare-12 muajsh

- Rrotullohet nga mbarë prapë
- Zvarritet përpara me bark
- Qëndron ulur pa u mbajtur
- I jep trupit për tu çuar në këmbë
- Mban shishen
- Zhvendos objektet nga një dorë në tjetrën
- Përdor gishtërinjtë për të kapur sendet
- Përplas objektet me njëri - tjetrin

Brenda moshës 2-vjeçare

- Ecën vetë dhe mban objekte të vogla
- Nis të vrapojë
- Shqelmon topin
- Hipën lart dhe zbret poshtë
- Mund t'u heqë kapakun tenxhereve
- Ngre kulla
- Mund të mbajë një lugë e të hajë vetë
- Përplas duart

Brenda moshës 3-vjeçare

- Ecën lart e poshtë shkallëve
- Vrapon me lehtësi
- Përkulet me lehtësi
- I kthen faqet e librit një nga një
- Shkarravit dhe mban lapsin/stilolapsin
- Lan duart dhe dhëmbët

Brenda moshës 5-vjeçare

- Qëndron në një këmbë
- Kërcen mbi një këmbë, lëkundet, mund të jetë në gjendje edhe të kërcëjë nga njëra këmbë në tjetrën
- Mund të vizatojë dhe të kopjojë
- forma dhe njerëz të shoqëruar me trupin e njeriut
- Vishet e zhvishet pa ndihmë
- Zakonisht kujdeset vetë për nevojat personale në tualet

Zhvillimi i Mendjes

(Fusha njohëse)

Brenda muajit të 4

- Eksploron objektet duke i futur në gojë
- Njih fytyrat familjare
- Dallon ngjyrat nga njëra - tjetra
- I sheh objektet me përqendrim
- Preferon modele të ndërlikuara pamore dhe zanore

Brenda moshës 1-vjeçare-12 muajsh

- Eksploron objektet në shumë mënyra të ndryshme duke i shkundur, përplasur, flakur tutje apo lënë të bien.
- Gjen me lehtësi objektet e fshehura
- Kupton veprimet e thjeshta shkak - pasojë
- Mund të imitojë veprime dhe gjeste
- Sheh nga fotoja e duhur kur dëgjon emrin e imazhit

Brenda moshës 2-vjeçare

- Grupon / ndan objektet e ngjashëm me njëri - tjetrin
- Fillon t'i bëjë të tjerët t'i besojnë
- Mund të tregojë shumë gjëra nisur nga emri përkatës përfshi këtu pjesët e trupit, kafshë, njerëz.
- Mund të zgjidhë probleme të thjeshta duke bërë prova dhe duke gabuar
- Njih 200 - 300 fjalë
- Është i aftë të dëgjojë ngjarje të shkurtra

Brenda moshës 3-vjeçare

- Ndan veç lojërat dhe i eksploron
- Kupton se një objekt në dorën e tij dhe objekti në foton e librit janë njësoj
- I pëlqen lojërat kur i duhet të bën gjoja sikur...
- Ndan objektet sipas formës dhe ngjyrës

Brenda moshës 5-vjeçare

- Mund të numërojë 10 apo më shumë objekte
- Njih ngjyrat
- E kupton më mirë konceptin e kohës.
- Ka njohuri për veprimtaritë e jetës së përditëshme në shtëpi - ushqyerjen, të punuarit, kopshtaria, përdorimi i parave.

Zhvillimi i Marrëdhënieve

(Aftësitë Socio-Emocionale)

Brenda muajit të 4

- Njeh zërat, aromat dhe prekjet e personave që kujdesen më shpesh për të
- Preferon rrahjet e qeta të zemrës dhe zë femëror mundësisht atë të nënës
- Nis të të kthejë buzëqeshjet
- Qetëson veten kur është i mërzitur (duke thithur gishtat etj.)

Brenda moshës 1-vjeçare-12 muajsh

- I pëlqejnë lojërat sociale
- Krijon lidhje të fortë me kujdestarin kryesor
- Mund të shfaqë frikë nga të huajt
- Shfaq preferenca specifike për njerëzit dhe lodrat
- Teston reagimet e prindërve ndaj sjelljes së tij
- Mund të dallojë emocionet tek të tjerët (nëse e ëma qan edhe ai mund të qajë pas saj)

Brenda moshës 2-vjeçare

- Imiton sjelljen e të rriturve dhe fëmijëve
- Është më i ndërgjegjshëm për vetveten si i pavarur nga të tjerët – njeh veten e tij në pasqyrë/foto
- Është entuziast për praninë e fëmijëve të tjerë – mëson të japë e të marrë me ta
- Zhvillon më shumë pavarësinë
- Luan me lojëra vetëm

Brenda moshës 3-vjeçare

- Imiton të rriturit dhe shokët e lojës
- Shfaq hapur dashurinë për shokët më të ngushtë të lojës
- Mund të mbajë radhën në lojëra
- Kupton konceptin “imja”, “e tij/ e saj”
- Shpreh një gamë të gjerë emocionesh
- Ndahet më lehtësisht nga prindërit

Brenda moshës 5-vjeçare

- Dëshiron të kënaqë shokët
- Dëshiron të jetë si shokët
- I ndjek rregullat më me lehtësi
- Është i ndërgjegjshëm për gjininë
- Është i aftë të dallojë fantazinë nga realiteti

Zhvillimi i Komunikimit Verbal dhe Gjuhës së Gjesteve (Aftësitë Gjuhësore)

Brenda muajit të 4

- U përgjigjet zërave të njohur
- Ndjek me sy fytyrat
- Imiton shprehjet e fytyrës
- I komunikon nevojat kryesisht duke qarë
- Lëshon tinguj kënaqësie (gugatje, etj.)

Brenda moshës 1-vjeçare-12 muajsh

- Përgjigjet kur dëgjon emrin e tij
- Fillon tu përgjigjet “Jo”-ve
- Përdor zërin për të shprehur gëzim apo pakënaqësi
- I kushton gjithnjë e më shumë vëmendje asaj që thuhet dhe përpiqet të imitojë fjalë.
- Belbëzimi nis t’i ngjajë më shumë të folurës.
- Mund t’i përgjigjet kërkesave të thjeshta gojore
- Përdor gjestet, kontaktin me sy dhe tingujt gojorë për të komunikuar

Brenda moshës 2-vjeçare

- Tregon me gisht objektin/foton kur i përmendet emri.
- Thotë mjaft fjalë të shkëputura
- Përdor fjali me 2-3 fjalë (më shumë qumësht) dhe pyetje (Ku qeni? Iku da da?)
- Thotë “të lutem” dhe “faleminderit” kur nxitet nga dikush
- Përpiqet të këndojë
- Merr pjesë në bashkëbisedime ku flitet me rradhë

Brenda moshës 3-vjeçare

- Ndjek një urdhër të ndarë në 2-3 pjesë
- Njeh dhe emëron thujtë të gjithë objektet e zakonshme.
- Përdor fjali me 4-5 fjalë
- Mund të thotë emrin dhe moshën
- Përdor përemrat – unë, ti, ata, etj.

Brenda moshës 5-vjeçare

- Kujton pjesë të një historie
- Thotë fjali me më shumë se 5 fjalë
- Përdor kohën e ardhme në bashkëbisedim
- Tregon histori më të gjata
- Thotë emrin, adresën, punën e mamit dhe të babit etj.

Kujdes! Shihni nga afër si zhvillohet fëmija....

Vëzhgoni vazhdimisht zhvillimin e fëmijës për vonesa të mundshme zhvillimore. Mund të shqetësoheni kur:

Brenda muajit të 4

...fëmija është 4 muajsh dhe duket se nuk reagon ndaj zhurmave të larta / nuk belbëzon / nuk sulet drejt lodrave.

Brenda moshës 1-vjeçare-12 muajsh

...fëmija është 1 vjeç dhe nuk shkon në kërkim të objekteve kur ia fshehin ato / nuk përpiqet të zvarritet këmbadoras.

Brenda moshës 2-vjeçare

...fëmija është 2 vjeç dhe nuk ecën / nuk flet të paktën 15 fjalë / nuk njeh objektet më të zakonshme.

Brenda moshës 3-vjeçare

...fëmija është 3 vjeç dhe rrëzohet shpesh / nuk kopjon dot diçka me shkarravina, nuk ka interes për fëmijët e tjerë / nuk komunikon dot me fjali të shkurtra.

Brenda moshës 5-vjeçare

...fëmija është 5 vjeç dhe nuk arrin të kuptojë komandat me dy pjesë / është i hutuar dhe e ka të pamundur të përqendrohet në ndonjë veprimtari për më shumë se 5 min.

Në rast se vëzhgoni shenja të tilla, kontaktoni me mjekun pediatër dhe psikologun për tu siguruar se shqetësimi juaj është i drejtë. Ju si punonjës i çerdhes/kopshtit, së bashku me të dy këta specialistë mund të gjeni mënyrën e përshtatshme për të mbështetur zhvillimin e fëmijës, duke zhvilluar potencialin e tij të plotë.

Riprodhimi i këtij materiali u mundësua nga Save the Children.

Save the Children është organizatë kryesuese në botë dhe e pavarur për fëmijë. Ne besojmë se çdo fëmijë meriton një të ardhme të mirë. Në botë dhe në Shqipëri, ne ndihmojmë fëmijët të kenë një fillim të mbarë në jetë, mundësi për të mësuar dhe mbrojtje ndaj çdo rreziku. Ne bëjmë më të mirën për fëmijët - çdo ditë dhe në kohë krize –për të sjellë ndryshime në jetën e tyre dhe të ardhmen e përbashkët.

Tiranë, 2018

Ky material publikohet në kuadër të projektit: “Drejt një Edukimi Gjithëpërfshirës për të gjithë Fëmijët e Moshës Parashkollore në Shqipëri”, i financuar nga Agjencia Italiane e Bashkëpunimit për Zhvillim dhe i zbatuar nga Save the Children në partneritet me Shoqatën MEDPAK.

@Të gjitha të drejtat të rezervuara. Përmbajtja e këtij botimi mund të përdoret apo kopjohet lirisht prej specialistëve të fushës, por jo për qëllime fitimprurëse, me kusht që çdo riprodhim të shoqërohet me njohjen e organizatave, të përmendura më lart, si burim.

Këndvështrimet e autorëve të këtij botimi jo domosdoshmërisht pasqyrojnë pikëpamjet e Agjencisë Italiane e Bashkëpunimit për Zhvillim, Save the Children dhe MEDPAK.

Save the Children

Rruga: Mihal Popi, Ndërtesa 7, ish Pallatet 1 Maji
(Vila Lami); PO Box 8185, Tiranë, Albania
Phone:+355 4 2261840/+355 42261929/+355 4 2266227

E-mail: info.albania@savethechildren.org

Web Page: albania.savethechildren.net

 [Savethechildrenal](#)

 [SaveChildrenAlb](#)